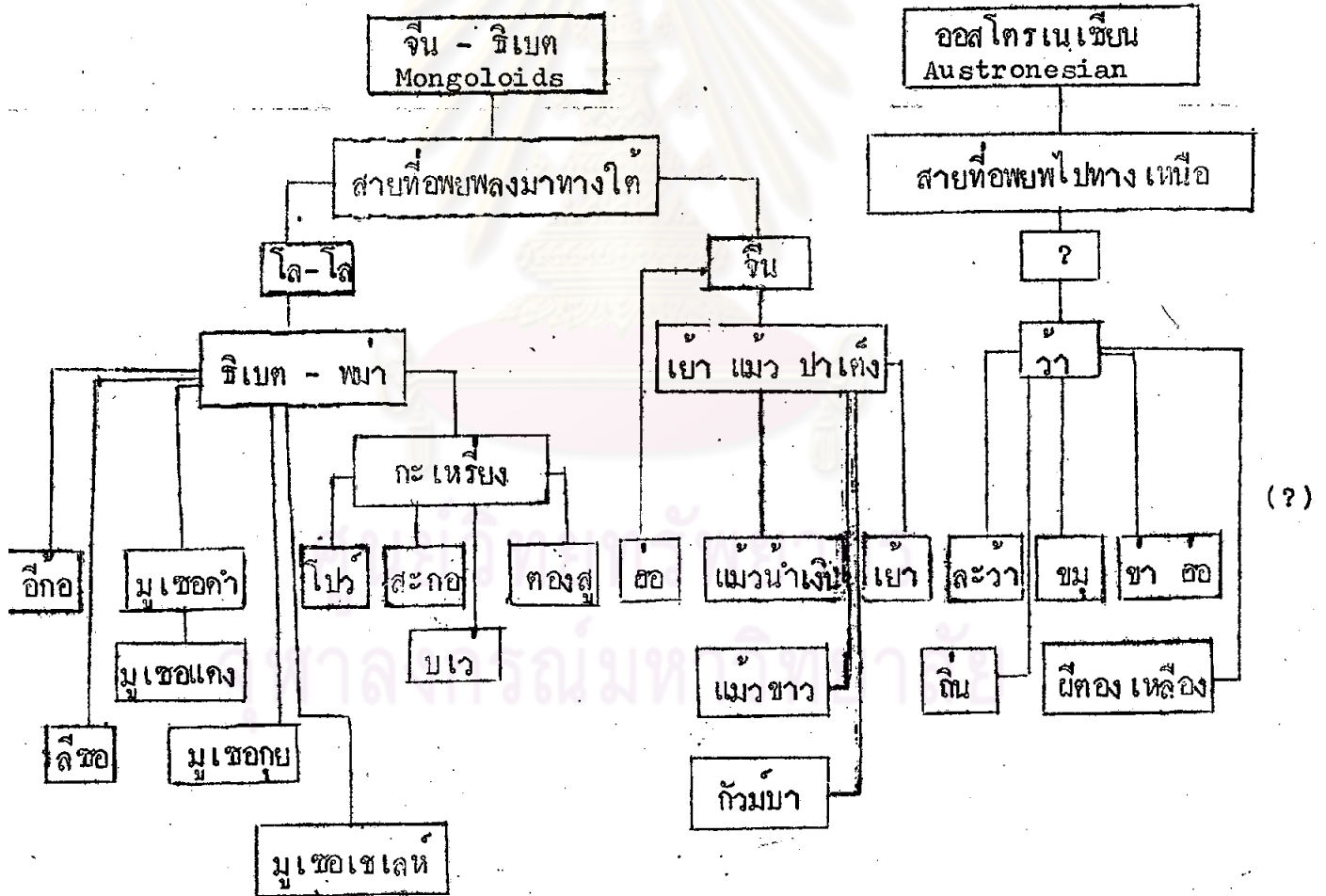

การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถิ่นฐานเดิมก่อนอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

สำหรับถิ่นที่อยู่เดิมของชาวเขาทั้ง 6 เผ่า ซึ่งเป็นชนชาติในตระกูล Sino-Tibetan Stock อาจจะแยกตามสายที่อพยพลงมาได้ 2 ทาง ตามแผนภูมิแสดงไว้ในรายงานของ Gordon Young ดังนี้คือ

สายแรก เป็นพวกชนเผ่าชิเบต-พม่า (Tibeto -Burman) ซึ่งได้แก่ ลีซอ อีโก้ และ
กะเหรี่ยง สันนิษฐานว่าเมื่อราว 1000 ปีก่อนคริสตกาล บรรพบุรุษของพวกนี้มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบ
ชิเบตและจีนตอนใต้ สืบเชื้อสายมาจากพวกโล-โล และโนซีในสมัยโบราณ (Lolo-Nosu) เมื่อ
ถูกบีบบังคับจากเจ้าของถิ่นจึงได้เริ่มอพยพจากถิ่นกำเนิดลงใต้ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ
ยูนาน และไกวเจาตอนเขตเหนือของทพ เขาสาละวิน แล้วอพยพไปทางตะวันตกเข้าไปอาศัยอยู่
ตามแนวเขาของรัฐคะฉิม ระหว่างแถบบริเวณพรมแดนพม่าตอนเหนือกับจีน บางพวกก็กระจายไป
ทางตะวันออก จนถึงฝั่งแม่น้ำโขง เข้าไปในรัฐเขตฉานหรือไทยใหญ่ของพม่า บางพวกก็กระจาย
ไปทางตะวันออก จนถึงฝั่งแม่น้ำโขง เข้าไปในรัฐเขตฉานหรือไทยใหญ่ของพม่า บางพวกอพยพ
เข้าไปในลาวและอพยพลงใตมาเรื่อย ๆ แล้วเข้าสู่ประเทศไทยทางตะวันตกเฉียงเหนือของ
ประเทศ ในปัจจุบันจำนวนส่วนใหญ่ของพวกลีซอ มูเซอและอีโก้ ยังคงอาศัยอยู่ในระหว่างยูนาน
ตอนใต้กับพม่า บนภูเขาระหว่างตอนเหนือของลุ่มน้ำสาละวินและแม่น้ำโขง ประมาณกันว่ามีลีซอ
อยู่ประมาณ 317,000 คน มูเซอประมาณ 139,000 คน และอีโก้ประมาณ 100,000 คน ซึ่ง
เมื่อเทียบกับจำนวนที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยแล้วนั้นจะเห็นว่ายังเป็นจำนวน
น้อยคือ 10,200 คน 15,050 คน และ 25,200 คน ตามลำดับ⁹

สำหรับกะเหรี่ยงก็เป็นชาวเขาที่มีเชื้อสายชิเบต-พม่า และมาจากกลุ่มโลโล (Lolo)
เช่นเดียวกับลีซอ มูเซอ และอีโก้ พวกกะเหรี่ยงเดิมตั้งรกรากอยู่แถบบริเวณแม่น้ำโขง ซึ่งเป็น
เส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศพม่ากับลาว ต่อมาได้เคลื่อนย้ายไปทางตะวันตกและทางใต้เข้าสู่
พม่า และกลับเข้าสู่ไทยทางคานตะวันตกตามบริเวณพรมแดนคานที่อยู่ติดกับประเทศพม่า จาก
เหนือจกไตตลอดแนว ประมาณกันว่าในปัจจุบันมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอยู่ในประเทศไทยราว
71,500 คน นับเป็นชาวเขากลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทย¹⁰

⁹Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand (USOM, 1961),
p. 7.

¹⁰Ibid., p.92.

กลุ่มที่สอง ได้แก่พวกแม้ว เย้าและปาเจ็ง ซึ่งมีความใกล้ชิดและรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากจีนมาก ไม่วาจะเป็นการแต่งกายหรือการดำรงชีพ ชาวเขากลุ่มนี้ส่วนใหญ่พูดภาษาจีนไค้ตี ประมาณว่าเมื่อ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล ชาวเขาเผ่าแม้วอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำเหลือง แถบบริเวณมณฑลไกวเจา มณฑลยูนนาน มณฑลฉุนหน่า และมณฑลกวางสีในประเทศจีน แต่ได้รับความบีบคั้นจากการขยายอำนาจของจีน ซึ่งปรากฏตามประวัติศาสตร์ว่าได้มีการสู้รบกันหลายครั้ง ถึงแม้พวกชาวเขาจะได้รับการปราบยับเยินทุกครั้ง จีนก็ไม่สามารถจะรวมชาวเขาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนไค้ตี จักรพรรดิจีนหลายองค์ได้พยายามแทรกซึมพวกแม้วอย่างสันติวิธี โดยขยายการปกครองและส่งเจ้าหน้าที่ไปอยู่บนเขาก็ไม่ได้ผล แม้วกระทั่งต่อมาจีนได้เปลี่ยนแปลงนโยบายโดยใช้การทรมาณด้วยวิธีต่าง ๆ มีการกำหนดเขตและการประหารชีวิตแก่พวกที่ซัดขึ้น ก็ไม่ได้ผล และชาวเขารู้สึกว่าตนถูกขูดรีดจากหลักฐานปรากฏว่าเริ่มการสู้รบอย่างรุนแรงและถี่ขึ้น พ.ศ. 2099 เป็นต้นมาพวกชาวแม้วเริ่มรู้สึกหมกหมองที่จะอยู่อย่างเอกเทศในแดนดินจีน จึงเริ่มอพยพทางใต้เข้าสู่เขตตั้ง เกี้ยวและฉวนเมื่อศตวรรษที่ 23 และ 24 และอพยพลงใต้อีกเรื่อย ๆ เข้าสู่ประเทศลาว และบางส่วนเข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน ตาก เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ในปัจจุบันกลุ่มแม้วที่ลงมาใต้อาศัยอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 300 กิโลเมตรเท่านั้น แม้วนับว่าเป็นพวกนักกบฏเข่าชั้นเยี่ยม พวกนี้โดยส่วนช่วยสู้รบในลาวและเวียดนาม¹¹

เย้า นับเป็นชาวเขาอีกเผ่าหนึ่งซึ่งได้สร้างวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนมาแล้วประมาณ 2,500 ปี มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบภาคตะวันออกของมณฑลกวางสี พวกนี้มีประวัติการอพยพเช่นเดียวกับแม้ว คืออพยพจากถิ่นแดนดินจีนลงใต้เข้าสู่ตั้ง เกี้ยวและลาว เย้าเพิ่งเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อไม่นานนี้ทางจังหวัดเชียงราย¹²

¹¹Ibid., p. 46.

¹²กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย, รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2509, หน้า 8.

สำหรับกลุ่มปาเต็ง หรือฮอ หรือจีนยูนนาน พวกนี้มีเชื้อชาวเขาแท้ที่เกี่ยว
 แรกเริ่มพวกนี้เป็นกลุ่มพอลคาจากประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งรู้จักกันในนามปาเต็ง หรือ
 ชาวจีนมุสลิม ซึ่งขึ้นไปอาศัยบนภูเขา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และภาษายึดไป
 จากชาวเขาโดยทั่วไป

สภาพของชาวเขา

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวิถีทางดำรงชีวิตบางอย่างแตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป
 ชาวเขาพวกนี้อาศัยอยู่กระจัดกระจายในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือและภาคอื่น ๆ
 รวม 20 จังหวัด 81 อำเภอ อยู่บนภูเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 400 - 1,500 เมตร
 เป็นเนื้อที่ประมาณ 150,000 ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะทางภาคเหนือชาวเขาอาศัย
 อยู่ตามบริเวณที่เกิดของต้นน้ำลำธารของแม่น้ำในที่ราบภาคกลาง อาชีพและทัศนคติของชาว
 เขาเหล่านี้ บางครั้งจำเป็นที่ทางการของประเทศไทยจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ประชากรของชาวเขา

ชาวเขาที่มีอยู่ในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยมีประมาณ 23 เผ่า¹⁴
 แบ่งออกได้เป็นเผ่าใหญ่ ๆ 6 เผ่า คือ เผ่า เย้า ลีซอ อีเกอ มูเซอ และกะเหรี่ยง ชาวเขา
 ในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 500,000 คน จากการสำรวจของคณะกรรมการสหประชาชาติ
 ตามอาณานิคมที่มีภารกิจในปี 2508 - 2509 ปรากฏว่าเฉพาะทางภาคเหนือมีประ-
 ชากกรชาวเขาอยู่ 275,249 คน 48,123 ครอบครัว 2,717 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้

¹³Pataya Saihoo, "The bulletin on Narcotics," The Hill Tribes of Northern Thailand and The Opium, Vol.15, No.2 (April-June, 1963), p. 36.

¹⁴ทวีป คำทรงลักษณ์, "ชาวเขาชาวไทยในประเศไทย," ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย (โรงพิมพ์เสนาธิการทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2515), หน้า 9.

เผ่ากะเหรี่ยงมีมากที่สุด คือร้อยละ 44.8 และอีกน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.3 ความหนาแน่นของประชากรชาวเขาตัวเฉลี่ย 2.5 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ตามหลักทางมนุษยวิทยาสามารถแบ่งชาวเขาได้เป็น 2 พวกคือ

ก. พวกที่วัฒนธรรมใกล้เคียงกับจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Stock) ได้แก่ พวก แมว เย่า

ข. พวกที่สืบเชื้อสายมาจากทิเบต-พม่า (Burmese-Tibetan Stock) ได้แก่ พวก มูเซอ อี้อ และกะเหรี่ยง

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่งจะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้เอง ยกเว้นกะเหรี่ยง

สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา

เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวเขา ควรได้ทราบที่มาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยสังเขปดังนี้

1. เผ่าแมว¹⁵ (เรียกตามมติของคณะกรรมการชาวเขา) แมวอพยพมาทางลาวมากกว่ากานรัฐฉานของประเทศพม่า มีแมว 50,000 คนเศษ ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เลย ชาวแมวยุบบนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 4,000 ฟุตขึ้นไป ได้อพยพมากกว่า 60 ปีแล้ว แมวมีมากที่สุดอยู่ในจังหวัดน่าน

ชาวแมวในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 เผ่าย่อย คือ

แมวขาว แต่งกายมีแถบผ้าขาวติดหางอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาวยาว ไม่มีลวดลาย มีมากกว่าแมวดำและแมวลาย

แมวดำ ขอบแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง

แมวลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอว กางเกงสีดำถึงเข่า ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบ เป็นดอกไม้เหลืองสีขาวยาวเล็ก ๆ โปกสีระชะควายลาย บางคนสวมเสื้อลายดอก

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

แม้ทั้งสามเผ่าพูดภาษาเดียวกัน ภาษาพูดบางคำคล้ายภาษาจีน บางคำผิดกัน แม่
จะรู้ภาษาจีนมากกว่าภาษาอื่น ถัดมาคือภาษาลาว-ไทย ซึ่งแสดงว่าชนเผ่านี้อพยพมาจาก
ดินแดนจีน มาอยู่ในประเทศลาวก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

หน้าที่ของภรรยาชาวเผ่านี้ต้องปรนนิบัติสามีและทำงานทุกชนิด เช่น ตักน้ำ ตำข้าว
ปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์ เก็บพืช ฝังศพ ทำไร่ กรีดยาง ทอผ้า ผู้ชายจะมีความเป็นอยู่อย่าง
สุขสบาย นั่งบนตั่งจับน้ำชา สูบของยาน้ำพันควัน สนทนากับแขก ภรรยากลับมาจากไร่ยังคง
ฉีกป้อนสามีให้สูบ ถ้าภรรยาหากินคนเดียวไม่พอ หรือไม่มืบุตรชาย สามีมีสิทธิ์หาภรรยาเพิ่ม
ได้อีกหลาย ๆ คน จนกว่าจะช่วยกันทำมาหากินพอเลี้ยงดูกัน

2. เผ่ากะเหรี่ยง (ยาง)¹⁶ กะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณ 300 ปี
เป็นชาวเขาเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีประมาณ 12,300 คน อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ มี
เชียงใหม่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และมี
อยู่ประปรายในจังหวัดแพร่ ลำปาง ลำพูน

กะเหรี่ยงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,500 เมตร พวก
กะเหรี่ยงย้ายที่อยู่เสมอ แยกย้ายไปบริเวณใดก็ได้ ๆ เช่น ถ้าหัวหน้าบ้านตายจะย้ายบ้านไป
ห่างจากที่เดิมประมาณ 5 ฟุต

003048

กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

1. เผ่าสะกอ (ยาง เมี่ยง ยางคอบ ยางแป่ ยางกะเลอ ยางขาว) กะเหรี่ยง
เผ่านี้ยังมีการแบ่งย่อยออกเป็น 2 พวกคือ

ก. ยาง เมี่ยงหรือกะเหรี่ยงที่ราบ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามป่าหรือที่ราบ

ข. ยางคอบหรือยางแป่หรือยางกะเลอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในป่าลึกหรือเนินเขา

2. เผ่าโป้ (โป้ ยางเหยียน) ครอบอยู่ตามพื้นที่ราบ

3. เผ่าวอ (บเว แม่ระ ชะเยะ กะเหรี่ยงแดง ยางแดง) อาศัยอยู่ตาม

พรมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นส่วนมาก

4. แม่ทองสุ (ทองสุ กะเหรี่ยงคำ ทองตุ ทะโล) ชอบอยู่ปะปนกับพวกไทยใหญ่ ไทยเขินตามจังหวัดชายแดน โดยเฉพาะในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กะเหรี่ยงนิยมการมีผิวเคียวเมียเคียว กะเหรี่ยงไม่ชอบลูกนอกสมรส การตายของกะเหรี่ยงจะมีงานรื่นเริงกัน ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิงมีโอกาสมาพบกันในตอนนี้

กะเหรี่ยง เป็นเผ่าแรกที่รู้จักการอนุรักษ์น้ำและดิน

3. แม่เข่า¹⁷ (แซ่เข่า เข่าฮั้น เข่าน) มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน ลำปาง พวกเข่าในประเทศไทยมีมากกว่า 12,000 คน 80 หมู่บ้าน 1,300 หลังคาเรือน อยู่บนภูเขาเหนือระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000-4,000 ฟุต บ้านของพวกเข่าใหญ่โตกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ รูปร่างหน้าตาและวัฒนธรรมคล้ายพวกจีน มีการอาบน้ำ ชักเสื่อ ผ่าอยู่เสมอ เป็นชาวเขาที่มีศีลธรรม วัฒนธรรมและการศึกษาคึกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ บางคนส่งบุตรหลานมาเรียนในกรุงเทพมหานคร พวกเข่าใช้ภาษาและตัวหนังสือจีน¹⁸

ผู้หญิงเข่าเมื่อแต่งงานแล้ว มีสภาพตั้งทาสของสามี งานทุกอย่าง เป็นหน้าที่ของภรรยา เช่น การทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงม้า ปรุงอาหาร ทำฟืน เลี้ยงเด็ก ฯลฯ ถือว่าภรรยาเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี เมื่อสามีตายหญิงต้องอยู่ปรนนิบัติบิดามารดาของสามี หากมีชายอื่นมาชอบพอรักใคร่ ก็ต้องสู้ขอตอบิคมารดาของสามีเดิม มีราคาตัวเมีย 2 เท่าของการแต่งงานครั้งแรก ผู้ชายเข่ามีภรรยาได้ 3-4 คน การทะเลาะกันระหว่างสามีภรรยาไม่มี เพราะภรรยาไม่ค่อยเชื่อฟังภรรยาหลวง นับถือเหมือนมารดาบังเกิดเกล้า

4. แม่ลีซอ¹⁹ (แซ่ลีซอ) คำว่า "แซ่" แปลว่าชาวจีนกลางตามความหมายของภาษาไทยใหญ่ พวกลีซออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว มีมากในเขตจังหวัด

¹⁷ทวีป คำรังสัจย์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

¹⁸ชอบ คชาอนันท์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเข่า (เอกสารอบรมครูโรงเรียนชาวเขา, ภาคศึกษา 8, พิมพ์ครั้งที่ 8, 2513), หน้า 6.

¹⁹เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลีซอมีหลายตระกูล เช่น เป๊ะเผ่า (แปลว่าผึ้ง) หรือซิมหัว, ลีอเผ่า (ไม้) งวงเผ่า (ปลา) วัวเกียบ (ถั่ว) เสนจาง เสนมู เสนล่อ เสนจ้อ เสนมี เสนยาง เซ่งว่อง เซ่งลี้ เซ่งเลี้ยว เลาลีหรือลีจา ฯลฯ จำนวนลีซอในประเทศไทยมีมากกว่า 20,222 คน รวม 50 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15-50 หลังคาเรือน รวมอยู่บนภูเขาซึ่งสูงกวาระดับน้ำทะเลระหว่าง 4,000-5,000 ฟุต

ลีซอเป็นพวกชอบอพยพเร่ร่อนไปหลายถิ่นแดน และใช้ชีวิตสังคมกับชนหลายชาติหลายเผ่า รัฐบาลจีนฮ่อ มูเซอ ก้อ ไทยใหญ่ และภาษาดินภาคเหนือของไทยด้วย ผู้หญิงลีซอหัวเฒ่าเสกกลาง เกดามวยไว่ข้างหลัง แล้วโพกผ้าสีดำผืนใหญ่ และนิยมใช้สีจุกฉากมากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น หนุ่มสาวชาวลีซอชอบแสดงความรักกัน ณ ครกกระเดื่องตำข้าว กลางลานบ้านหรือบริเวณใกล้เคียง ๆ กัน ความสุขของผู้ชายชาวลีซอผูกไว้เป็นคำโคลงแปลว่า "ไ้" คิมสุรา คิมน้ำชา รับประทานอาหาร และรวมประเวณี" ทุกคนเกิดมาหาความสุขจากสิ่งเหล่านี้

5. เผ่าอีโก้²⁰ (อะซา) ชาวอีโก้ได้เข้ามาอยู่ตอนเหนือสุดของประเทศไทยเมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย เข้ามามากในระยะเวลา 20 ปีนี้ มีประมาณ 30,000 คน 90 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 - 80 หลังคาเรือน

ชาวอีโก้มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การแต่งกายผู้ชายไว้ผมจุกเดี่ยวตรงกลางศีรษะ โพกผ้า สวมเสื้อกางเกงสีดำแบบจีน ผู้ชายมีภรรยาหลายคนไม่ไ้ ด้เรือนไม้ชนม ชาวอีโก้มีหลายตระกูล เช่น ตระกูลฮามอ อาเชอ มูรี ลีจ้อ มาเยอ ซิมือ นารี ฮามี มาเว ฯลฯ พวกที่อยู่ในประเทศไทยเป็นตระกูลมูรีกับมาเยอ

สุนัขคำเป็นอาหารโปรดของชาวอีโก้ นิยมใช้ตอนรับผู้เฒ่าเกียรติที่ไปเยี่ยมเยือนกลางลานคินในหมู่บ้าน เรียกว่าลานสาวกอด ใช้เป็นที่เต้นรำ และหนุ่มสาวกอดรักสัมผัสฝากรักกัน เมื่อคู่ใดถูกใจกันก็จึงมีอกันไปชมสวรรค์กลางพื้นดินหรือตามขอนไม้ ตามบริเวณนั้นไ้ เขาถือว่่าเกิดมาไ้เป็นสาวแล้ว จึงแสวงหาความสุขกับชายหนุ่มเสียก่อนแล้วจึงคอยแต่งงาน

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

6. เผ่ามูเซอ²¹ (ลาฮู) ภาษาไทยใหญ่แปลว่าพรานป่า อยู่ในประเทศไทยประมาณ 16,000 คนเศษ ในเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ชวมนูเซอตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 3,000-4,000 ฟุต

ชายและหญิงมูเซอ มีสิทธิฐานะและการทำงานเท่าเทียมกัน ถิ่นคือว่าเมื่อนำทองคำไปขาย แขนงเงินก็ยกมือขึ้นมีนิ้วเดียว เมื่อยกนิ้วเดียว ชวมนูเซอชอบการเดินร่ำมาก ชอบเล่นรำเป็นหมู่ ๆ พรอมเพรียงกัน

ชวมนูเซอแบ่งออกเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

6.1 มูเซอแดง (ยี-ยา-ลาลามา) ความหมายของคำนี้มาจากเสื้อผ้าของผู้หญิงซึ่งชอบขลิบด้วยผ้าสีแดง กว้างขนาดฝ่ามือบนเสื้อสีคำนั้นเอง ตั้งบ้านเรือนอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000-4,000 ฟุต ชวมนูเซอไม่ชอบหิวแฉะ อาบน้ำ ชำนาญในการล่าสัตว์มาก สามารถล่าสัตว์ใหญ่ ๆ ทวยหนาไม้ หัวหนามูเซอเรียก "ละกอ" กับ "ปู้จอง" ปู้จองมีหน้าที่ทางศาสนา มีอิทธิพลเหนือหัวหน้า บางหมู่บ้านหัวหน้ากับปู้จองเป็นคนๆเดียวกัน ชอบสูบฝิ่น

6.2 มูเซอคำ (ลาฮูนา) ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีคำมากกว่าสีอื่น ในหนึ่งจะมีพิธีอาบน้ำเพียงครั้งเดียว มีการเลี้ยงอาหารและเล่นรำฉลอง พวกนี้ไม่ชอบสูบฝิ่น

6.3 มูเซอกุย (ลาฮูลี, ลาฮูลวง) ชอบสะพายคานหรือเหน็บมีดสั้นประจำ มีความชำนาญในการใช้คานมาก บ้านเรือนสร้างแข็งแรงกว่ามูเซออื่น มีการแต่งกายสองแบบ แบบหนึ่งแต่งกายคล้ายมูเซอแดง อีกแบบหนึ่งแต่งกายคล้ายเผ่าลีซอ มูเซอกุยมีจำนวนน้อยกว่ามูเซออื่น

6.4 มูเซอเซเล (ลาฮูนาเมี้ยว) การแต่งกาย ภาษาพูด คล้ายมูเซอคำ ผู้ชายมีการรบหลายคนได้

7. เผ่าเก็น (คะจัน, ซัน) เป็นชาวเขาที่มีเพียงหมู่บ้านเดียวที่อำเภอระ (Rae)

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

จังหวัดน่าน สํารวจเมื่อปีค.ศ. 1961 มีประชากรประมาณ 18,900 คน²² สมาชิกในครอบครัว มีประมาณครอบครัวละ 6 คน อพยพมาอยู่ในประเทศไทยนานกว่า 40 ปี

ชาวดินแดงกายแบบชาวพื้นเมืองจังหวัดน่าน แคล่สีของเครื่องแต่งกายยังนิยมแบบเดิม อยู่คือ แคน เหลือง และดำ²³ ชาวดินนี้ทำงานหนัก เก็บคนข้างชา มีใบหน้าเศร้าๆ และมีลักษณะคล้ายชาวขมุมาก²⁴

8. เฒ่าลัวะ เป็นชาวเขาที่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตะวันออก ตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน และทางตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอขุนยวม ส่วนอำเภออื่นมีกระจัดกระจาย ชาวเขาเผ่านี้นิยมตั้งบ้านเรือนห่างออกไปจากตัวเมือง เป็นหมู่บ้านของพวกเขาเอง โดยเฉพาะ

ชาวลัวะนับถือผี เวลาจะปลูกพืช สร้างบ้านเรือนหรือเจ็บไข้มักมีการฆ่าสัตว์เลี้ยงเซ่นผี

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขา

ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันเดียวกันในชุมชนรวมเผ่า เห็นได้ชัดในรูปของเครื่องแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ชาวเขาเหล่านี้จะรักษาลักษณะประจำเผ่าของตนไม่เปลี่ยนแปลง และจะแต่งงาน ภายในเผ่าเดียวกันเท่านั้น ไม่มีการแต่งงานข้ามเผ่า ยกเว้นมุเซอ ลีซอ อีกอ เพราะอยู่ในตระกูล พม่า-ธิเบตด้วยกัน แต่ักพบน้อยมาก ชาวเขานิยมแต่งงานแบบนิ้วเดียวเมียเดียว (Monogamy)

ระบบครอบครัวมี 2 แบบ

1. แบบ Nucleus Family คือ ในบ้านเดียวกันมีสามี ภรรยาและบุตรซึ่ง

²²Gordon Young, op.cit., p.65.

²³Ibid., p. 66.

²⁴Ibid., p. 67.

มุเซนิยมแบบนี้

2. แบบ Extended Family คือในบ้านเดียวกันมี พ่อ แม่ บุตร ที่ยังไม่
แต่งงานและพวกบุตรชายที่แต่งงานแล้วซึ่งพวกแม่และ เขานิยมแบบนี้

ความ เชื่อถือ

ชาวเขาแทบทุกเผ่ามีถือโชคลางและมีปีศาจมากมายหลายชนิด การดำรงชีพของ
พวกเขาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผีประเภทต่าง ๆ แม่เตการตั้งบ้านเรือนและ เลือกที่ทำการก็ขึ้นอยู่กับ
ผีที่เขาเชื่อถือ ผู้ประกอบพิธีกรรมดังกล่าวนี้ เป็นบุคคลสำคัญในสังคมของเขา ฉะนั้นจึงใคร่ขอ
กล่าวถึงความเชื่อของแต่ละ เผ่า ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการทำงานของเขาหน้าทีรัฐบาล

ความเชื่อถือในสังคมของพวกเขาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ระดับสูงสุดเรียกว่า
ผีฟ้า ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย มีอำนาจทั้งในทางคุณและโทษคอมมนุษย์ ผู้ใดทำดี
เมื่อตายผีฟ้าจะให้อยู่ในสวรรค์ คนทำชั่วจะลงนรก ระดับรองลงมาได้แก่ผีหมู่บ้าน หมู่บ้าน
แห่งหนึ่งจะมีผีประจำอยู่รูปหนึ่งซึ่งจะคุ้มครองให้ชาวบ้าน ร่มเย็น ผีระดับต่ำที่สุดได้แก่ผีบรรพบุรุษ
ซึ่งจะคอยปกป้องรักษาให้ครอบครัวมีความสุขสบาย²⁵ ผีบรรพบุรุษนี้นับว่าสำคัญและใกล้ชิดกับ
ชาวเขาเผ่าแม่มาก ประเพณีที่สำคัญ ๆ มักจะเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลก
ใจที่ประเพณีเกี่ยวกับการทำศพจะเป็นพิธีที่ใหญ่ที่สุด นอกจากนั้นประเพณีต่าง ๆ ซึ่งชาวเขาถือ
ปฏิบัติ พวกเขาเชื่อว่ามีผีรูปหนึ่ง ๆ ประจำอยู่ ควบคุมให้ปฏิบัติและลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืน

สำหรับพวกเขาความเชื่อถือคล้ายคลึงกับแม่ คือนับถือผีฟ้าและผีบรรพบุรุษมาก เชื่อ
ว่าเป็นผีที่ใหญ่และนิยมเซ่นสรวงถวายหมูและ ไก่อยู่เสมอ พวกเขานิยมเก็บภาพวาดผีที่สำคัญ
เล็กๆไว้ และจะนำมาแขวนเมื่อมีพิธีสำคัญ ๆ นอกจากนี้พวกเขายัง เชื่อว่ามีผีอีกประเภทหนึ่ง
ซึ่งไม่ให้คุณ คอยแต่มุ่งร้าย จึงต้องทำพิธีเซ่นสรวง เพื่อเอาใจอยู่เสมอๆ

สำหรับพวกมูเซอ พวกนี้เชื่อถือผีและวิญญาณมากมาย และผู้ประกอบพิธีนับว่ามีอิทธิพล

²⁵ ภัคที ฆมภูมิง, ชาวเขาเผ่าแม่วในประเทศไทย, (คัดจากวิทยานิพนธ์เรื่องสถาบัน
ผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าแม่ว), หน้า 17.

เหนือคนในเผ่าเดียวกันมาก เชื่อกันว่าวิญญาณอยู่ในโลกนี้ก่อนมนุษย์ และมีอำนาจเหนือมนุษย์ โดยแบ่งวิญญาณออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรกเรียก "อูยซา" เป็นผู้เมตตาปรานี และจะลงโทษผู้กระทำความชั่ว ประเภทที่สอง เรียก "นี" ซึ่งอยู่ประจำบ้าน ป่า และน้ำ โดยปกติแล้ววิญญาณนี้จะไม่มุ่งร้ายต่อมนุษย์ แต่ถ้ามั่นใจเกินไปจนกลัวจนเกินไปพอที่อาจบันดาลให้เจ็บป่วยถึงตายได้ ประเภทสุดท้ายเป็นวิญญาณของบุคคลที่ตายผิดธรรมชาติ เช่น ถูกเสือกัก ตกต้นไม้ เรียกว่า "เซมาตเงะ" แปลว่าตายไม่ที วิญญาณประเภทนี้เป็นวิญญาณร้าย ต้องขับไล่ออกจากหมู่บ้านของทุกคนแห่งจะต้องมีผู้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อถือดังกล่าวอย่างน้อย 1 คน คือ ปอญ แต่ถ้าวางให้ครบแล้วจะต้องมีถึง 5 คน คือ ปอญ²⁶ ซาลาปา ลาชอปา อาจารย์ และคาโงมา ตามลำดับ

อีกข้อเชื่อว่าการสิ่งที่มีปีศาจคอยดูแลรักษา แม่แต่ต้นไม้ใหญ่ๆ พระเจ้าของเขาก็คือความว่างเปล่าอันมองไม่เห็นตัวตน และเชื่อว่าการว่างเปล่าเป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณแห่งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ตามต้นไม้ในป่า เป็นพระเจ้าองค์ถัดมา ฉะนั้นพวกนี้จึงนิยม เชนสรวงผีไว้เพื่อให้ผีดูแลรักษาไรแทนตน และบรรพกาลให้พืชผลออกงาม โดยเลือกต้นไม้ใหญ่ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่สิงสถิตของผีไว้²⁷ พวกอีกก็เคารพสักการะพวกผู้ใหญ่เพราะถือเป็นตัวแทนของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ มีการ เชนสรวงบรรพบุรุษซึ่ง เรียกว่า "ปิศา"

ลือเชื่อว่าโลกนี้เต็มไปด้วยผีทั้งดีและร้าย ดวงวิญญาณบรรพบุรุษถือเป็นวิญญาณที่ดีงาม พวกเขาเคารพนับถือมาก ทุกบ้านจะมีแท่นบูชาเรียกว่า "ตามี" นอกจากดวงวิญญาณบรรพบุรุษแล้ว ชาวลือเชื่อว่าแม่น้ำ หุบเขา ป่า มีผีปกปักรักษาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผีที่โกรธง่าย พวกเขาต้องคอยเอาใจใส่ ไม่ขัดใจผี ไม่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำใหญ่ เพราะมีจะโกรธ ก่อนแผ้วถางป่าจะต้องเสี่ยงทายเสียก่อนว่าผีป่าจะพอใจหรือไม่ โดยใช้กระดูกไก่

²⁶Anthony R. Walker, Tribesmen and Peasants in North Thailand, (Proceedings of the First Symposium of the Tribal Research Centre) Chiangmai, Thailand, 1967, p.7.

²⁷ชอบ คชาอนันท์, รายงานการสำรวจชาวเขาเผ่าอีก้อ, (พิมพ์อักษรา).

เสียงทวย บางคราวเคราะห์ร้ายเสียงทวยได้ระคูกไถลงมาต่ำ เป็นอันว่าจะแคะตองที่ทำไว้ บริเวณนั้นไม่ได้ ต้องไปหาที่เสียงทวยใหม่ ในหมู่บ้านก็มีประจำซึ่งจะต้องเขนสรวงเพื่อผีจะได้ปกป้องรักษาโดยการนำหมูและยิงปืนเพื่อให้ผีเลวตกใจหนีไป ผีต่างๆจะโง่มากินเครื่องเซ่น²⁸ ผู้ประกอบพิธีเกี่ยวกับค่านนี้ได้อาบน้ำซึ่งจะเข้าทรงเพื่อรักษาโรคต่าง ๆ มีกรรมวิธีเช่นเดียวกับคนในพื้นที่

สำหรับกะเหรี่ยง เชื่อว่าดวงวิญญาณผีป่าหรือบรรพบุรุษของตน เวียนว่ายไปมาและไม่อยู่ประจำแห่งหนึ่งแห่งใดแน่นอน อาจลอยล่องมาหาเขาได้ในชั่วพริบตา เดี่ยวถ้าจัดเครื่องเซ่นสังเวยและอัญเชิญมา โดยปกติแล้ว เขาจะทำการเขนสรวงก็ต่อเมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดปฏิบัติตนผิดไปหรือไม่ถูกต้องตามประเพณี หรือเจ็บป่วย หมอผีประจำหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำพิธี²⁹ กะเหรี่ยงนับว่าเป็นชาวเขาเผ่าที่มีผู้นับศานามากที่สุด

นอกจากชาวเขาจะนับถือผีแล้ว ในระยะหลังศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ได้เข้าไปมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชาวเขามากขึ้น ในทางศาสนาพุทธนั้น พระภิกษุสงฆ์ไทยได้ขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา ซึ่งเรียกว่า "พระธรรมจาริก" โดยมีวิธีดำเนินงานดังนี้

ทุกปีประมาณเดือนธันวาคม เจ้าคณะอำเภอและจังหวัดจะคัดเลือกพระภิกษุที่สมัครใจเสียสละ ขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาตามหมู่บ้านที่ศาสนาพุทธและศาสนาอื่นยังเขาไปไม่ถึง พระภิกษุเหล่านี้เป็นคนไทยพื้นราบ จะขึ้นไปปฏิบัติงาน 4 เดือนบ้าง 1 ปีบ้าง นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรที่เป็นชาวเขาซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี เขารวมเป็นคณะพระธรรมจาริก ออกไปปฏิบัติงานตามเผ่าของตน รวมไปถึงพระธรรมจาริกด้วย หากมีชาวเขาเลื่อมใสต้องการจะบวชในพระศาสนา ทางพระธรรมจาริกก็ช่วยให้

²⁸ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 30 ชาวไทในเชียงใหม่, พระนคร : คลังวิทยา, 2504, หน้า 736.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 349.

โดยผู้ที่บรรพชาจะมีคุณสมบัติดังนี้³⁰

1. ต้องอ่านออกเขียนได้
2. ต้องบรรพชาไม่น้อยกว่า 1 พรรษา
3. มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 35 ปี

ภิกษุสามเณรชาวเขาที่บรรพชาแล้ว จะถูกส่งไปรับการศึกษาเล่าเรียนที่ศูนย์ฝึกอบรมพระพุทธศาสนาแก่ภิกษุสามเณรชาวเขาที่วัดศรีโสดา เชียงคองสเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนศาสนาคริสต์นั้น เจมส์ แมคคาธี³¹ กล่าวว่า ในปี ค.ศ. 1897 แมคคิลวารี ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาในหมู่บ้านเฮอ ใกล้เคียงเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายได้จาริกไปเผยแพร่ศาสนาที่อำเภอแม่จัน และที่อื่น ๆ อีก นี่คือนักจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์แก่ชาวเขาในประเทศไทย

ชาวเขานับถือศาสนาคริสต์โดยเฉลี่ยแล้วมีไม่มากนัก ในประเทศไทยมีเผ่าอีกอนับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 10 ครอบครัวเท่านั้น³² ชาวเขานับถือศาสนาคริสต์มากที่สุดกว่าเผ่าอื่น ได้แก่กะเหรี่ยงสะกอ ซึ่งปีเตอร์ ฮินตัน³³ ได้อ้างหลักฐานของพบว่าใน ค.ศ. 1931 กะเหรี่ยงสะกอนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 25 ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ

ดังนั้นจึงเห็นว่าในปัจจุบันนี้กะเหรี่ยงนับถือศาสนาพุทธและคริสต์มาก แต่ถึงกระนั้นการนับถือผีของเขาก็กังมีอยู่

³⁰ ประสิทธิ์ จิตวิวัฒน์, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเคลื่อนที่ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (พิมพ์อักษรณ์), หน้า 14-15.

³¹ เจมส์ แมคคาธี อ้างจาก ฟินิจ พิชย์กัลป์, "ประวัติชนเผ่ามูเซอในประเทศไทย," ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่ามูเซอ (พิมพ์อักษรณ์), หน้า 9.

³² ซอบ คชาอนันท์, อีโก (ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, พิมพ์อักษรณ์), หน้า 7.

³³ ปีเตอร์ ฮินตัน, กะเหรี่ยงโมโนในภาคเหนือของประเทศไทย (พิมพ์อักษรณ์), หน้า 15.

สภาพเศรษฐกิจของชาวเขา

การอาชีพ

การประกอบอาชีพหลักของชาวเขาอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือการเพาะปลูก และกามอาชีพรับจ้าง สำหรับในแบบแรกนั้นให้รายได้ประมาณ 3,200-3,600 บาท ซึ่งนับเป็นรายได้สูงสำหรับการครองชีพของชาวเขาซึ่งไม่มีสิ่งที่ต้องจับจ่ายใช้สอยนัก นอกจากซื้อเกลือและเครื่องประดับเล็กน้อย โดยปกติแล้วพวกลีซอ มูเซอ อีกอ แม่ และเย้า มักจะปลูกดินร่วมกับพืชอื่น เช่น ข้าวโพด และถั่ว และมักจะกันที่ไรสวนหนึ่งเพื่อเพาะปลูกข้าว สำหรับการเพาะปลูกชาวเขาไม่มีเครื่องมือเครื่องไม้มากนัก เขามักจะใช้ไม้เล็ก ๆ ชุกหลุม แล้วหยอดเมล็ดพันธุ์ผักหรือข้าวลงไป แล้วปล่อยให้ตามยถากรรม ถ้ามีฝนเพียงพอก็จะได้ผลผลิตมาก ชาวเขาเพียงแต่คอยขุดไม้หรือพืชขึ้นงอกงามในแปลงพืชมากไปเท่านั้น

ช่วงเวลาในกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดอาจรวบรวมได้ในรูปปฏิทินการเกษตรของชาวเขา ดังนี้³⁴

- มกราคม - กรีดยางและ เก็บยางผืน
 คายหญ้าในไร่นา
 ขนข้าวเปลือกจากไร่ไปใส่ยุ้งในหมู่บ้าน
 เลือกลูกที่คืนใหม่เพื่อการปลูกข้าว
- กุมภาพันธ์ - กรีดยางและ เก็บยางผืน
 โคนและเผาป่าเพื่อเตรียมที่ปลูกข้าวและข้าวโพด
- มีนาคม - โคนและเผาป่าเพื่อเตรียมที่ปลูกข้าวและข้าวโพด
 หมดฤดูการเก็บผืน
 ทายฤดูการค้ายา ส่วนใหญ่บนเขา
- เมษายน - โคนและเผาป่า

³⁴ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย, เรื่อง เกษม, หน้า 22.

เตรียมการขั้นสุดท้ายสำหรับฤดูหนาว

ปลูกพืชผสม มันฝรั่ง และข้าวโพด

พฤษภาคม - ปลูกข้าว

ปลูกพืชผสม และพริก

ทางหญ้าในไรข้าวโพด

มิถุนายน - ทางหญ้าในไรข้าวและข้าวโพด

ปลูกพืชผสม

กรกฎาคม - ทางหญ้าในไรข้าว

เก็บเกี่ยวข้าวโพด

เก็บเกี่ยวพืชที่ปลูกผสม

เตรียมที่ดินสำหรับปลูกดิน

สิงหาคม - เก็บข้าวโพด

เก็บพืชที่ปลูกผสมและมันฝรั่ง

เตรียมที่ดินสำหรับปลูกดิน

กันยายน - ปลูกดินพันธุ์เบา

ปลูกพืชผสม

เกี่ยวข้าวพันธุ์เบา

เก็บพริกและพวกพืชปลูกผสม

ตุลาคม - ปลูกดินพันธุ์หนัก

ทางหญ้าในไรดิน

เกี่ยวข้าวและตากข้าว

เก็บเกี่ยวพืชผสม

พฤศจิกายน - ทางหญ้าในไรดิน

เกี่ยวข้าวพันธุ์หนัก

เก็บพริกและพืชผสม

นวดข้าว

ธันวาคม - กรีตเงินและเก็บเงิน
ทางหน้าในไร่นา
นวดข้าวพันธุ์หนัก
ขนข้าวเปลือกออกจากไรไปเก็บในยุ้ง
เริ่มฤดูการค้ายา

เผ่าแม่³⁵ แม่เป็นชาวเขาที่มีรายได้สูงสุด โดยเฉลี่ยแล้วจะมีรายได้ประมาณปีละ 3,000-3,500 บาทต่อครอบครัว แม่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในทางเพาะปลูก เช่น ข้าว และปลูกพืชอื่น ๆ มี มัน น้ำเต้า ข้าวโพด พริก หัวผักกาด ปอ คราม ยาสูบและเงิน

กะเหรี่ยง³⁶ กะเหรี่ยงมีอาชีพในทางปลูกข้าว ทำนาคำ แต่พวกอยู่บนภูเขาทำไร่ เลี้ยงลอย แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านจะมีไร่นา คัดเฉลี่ยแล้ว 2 ไร่ มีผู้ที่ไม่มีที่กินอยู่ประมาณ 33-35 เปอร์เซ็นต์ ที่จะต้องช่วยเหลือกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้าว พวกกะเหรี่ยงสะกอ ที่อยู่หุบเขาสูงมักจะเป็นผู้ทำไร่เองและปลูกพืชผักต่าง ๆ ซึ่งจะมีประมาณ 60% การคำนวณ ผลผลิตจากไร่เลี้ยงลอย มีความยากลำบาก ทั้งนี้เนื่องจากคนพืชอาจเจริญเติบโตอยู่เพียงบาง ส่วนของไร่ และไม่ได้ผลเต็มที่ การบริโภคโดยเฉลี่ยในหนึ่งปีของครัวเรือนใช้ข้าวเปลือก 1,234 ก.ก. กะเหรี่ยงบางครอบครัวจะใช้ข้าวปนกับข้าวโพดรับประทาน แต่ที่ใช้ในกรณีที่ คับขันหรืออดอยากจริง ๆ

อีก³⁷ อาชีพสำคัญของพวกอีกคือ การเพาะปลูกแบบไร่เลี้ยงลอย การล่าสัตว์ ไม่ได้ทำกันเป็นอาชีพสำคัญอย่างชาวมูเซอ พืชที่ปลูกมี ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวเหนียว อ้อย พริก ผัก ถั่ว แดง และกล้วย กล้วยส่วนมากปลูกในส่วนนอกบ้าน ส่วนครัวทำกันน้อย นอกจากนั้นพวกอีกก็ยังปลูกยาสูบ ชา และฝ้าย พวกอีกยังมีการแลกเปลี่ยนข้าว ฝ้าย และแรงงาน

³⁵ ภัคดี ชมภูมิ่ง, เรื่องเดิม, หน้า 8.

³⁶ ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า 13.

³⁷ ชอยบ กษาณันท์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

เช่นการทำไล่หอยอย่างง่าย ๆ และการรักษาพยาบาลระหว่างหมู่บ้าน รายได้ประจำปีของพวกอ็อกโก ประมาณ 1,400 บาทต่อปี

มุเซอ³⁸ มุเซอมีชีวิตผูกพันอยู่กับเกษตรกรรมตลอดปี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง มุเซอทำไร่เลื่อนลอย และปลูกฝิ่น มุเซอชอบทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาสูงชัน ส่วนประกอบทางเศรษฐกิจของอ็อกโกมีบ้างไม่มากนัก อาทิเช่น การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการสะสมของป่า

ลีซอ³⁹ อาชีพของชาวเขาเผ่าลีซอปลูกพืชหลัก 3 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และฝิ่น นอกจากนี้ยังมีผักกาด เผือก มันฝรั่ง มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลือง บางหมู่บ้านปลูกชา และต้นทอควาย การปลูกข้าวมักจะปลูกในพื้นที่ที่หักร้างทางพงใหม่ ปลูกข้าวที่เดิมประมาณ 2-3 ปีแล้วก็ทิ้งย้ายไปบุกเบิกที่คืนแห่งใหม่ การปลูกข้าวปลูกในเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวต้นเดือนธันวาคม ข้าวโพดปลูกต้นเดือนเมษายน และเก็บผลในเดือนสิงหาคม การปลูกฝิ่นเริ่มหวานในเดือนกันยายน และเก็บในเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ลีซอเป็นพวกที่มีความขยันขันแข็ง ฐานะความเป็นอยู่ไม่ยากจนเกินไปนัก ทุกครอบครัวมีพอใช้พอกิน

เย่า⁴⁰ เย่าเป็นชาวไร่ที่ขยันขันแข็ง จึงทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดี เย่าทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย ทำการเพาะปลูกแบบโค่นป่า ปลูกข้าวไร่ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอันมีผลทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือเกิดน้ำหลากเพราะไม่มีอะไรกักกัน อันจะทำลายทรัพยากร พืชผลของชาวพื้นราบได้ สมัยก่อนการค้าขายฝิ่นทำกันอย่างกว้างขวาง เย่าบางคนรวยมาก แต่ปัจจุบันรายได้ของชาวเขาเผ่าเย่าตกต่ำมาก เพราะรัฐบาลห้ามการสูบและขายฝิ่น

³⁸ ลีจิง พิชยภัลป์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามุเซอ (พิมพ์อ็อกส์น่า), หน้า 24.

³⁹ ประเสริฐ ชัยพิภคสิทธิ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ (พิมพ์อ็อกส์น่า), หน้า 11.

⁴⁰ ชอย คซาอันท, เรื่องเดิม, หน้า 7.

ถิ่น⁴¹ เป็นชาวเขาเผ่าที่ไม่นิยมทำการค้าขาย แต่ทำไร่ข้าว ปลูกฝิ่น และพืชไร่อื่น ๆ บางเล็กน้อย เช่น ชา ฝิ่นของงาแต่ไม่นิยมกินใบเมี่ยงเลย รายได้เฉลี่ยของชาวเขาเผ่านี้เฉลี่ย 1,000 บาทต่อปี ตลอดรอบครัว

สรุปสภาพทาง เศรษฐกิจของชาว เขาโดยทั่วไป

เป็นระบอบ เศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self Suffecient) กล่าวคือชาวเขาจะปลูกข้าวโพด ผัก และเลี้ยงไก่ หมู และวัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน ฝิ่นเป็นพืชที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขามากที่สุด การทำการเพาะปลูกแบบโค่นไม้ ทำลายป่าหรือทำไร่เลื่อนลอย เป็นผลเสียหายในทางเศรษฐกิจต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และทำให้เกิดน้ำหลากได้ เพราะไม่มีสิ่งกีดขวาง สรุปแล้วชาวเขาส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีการอพยพและเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ ๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ

ปัญหาของชาว เขาต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

1. ปัญหาการทำลายป่า เนื่องจากชาวเขาทำไร่เลื่อนลอย เนื้อที่ป่าและต้นน้ำลำธารทางภาคเหนือถูกทำลายปีละ 100,000-200,000 ไร่ แบบโค่นแล้วเผา เพื่อทำที่อยู่อาศัย ปลูกฝิ่น ข้าว ข้าวโพด พริก ถั่ว ผัก เพื่อใช้ในการบริโภค เลี้ยงสัตว์ ฝิ่นนั้นทำให้ชาวเขารายได้ที่ดีที่สุดประมาณ 3,200 - 3,600 บาทต่อปี

2. ปัญหาการปลูกฝิ่น ฝิ่นเป็นพืชหลักซึ่งทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขา และเป็นอาชีพที่อำนวยความสะดวกแก่ชาวเขาในการซื้อขาย ในช่วงเวลาที่ฝิ่นสูงจะมีพ่อค้าขึ้นไปรับซื้อฝิ่นที่ โดยเฉพาะพ่อค้าชาวจีนฮ่อ บางคนขึ้นไปค้าขายกับชาวเขาโดยตั้งร้านค้าจำพวกเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น น้ำมันก๊าด ไม้ขีดไฟ เทียนไข เสื้อผ้า เกลือ ฯลฯ ในรูปของ

⁴¹Gordon Young, op.cit., p.66.

เงินเชื่อ ซึ่งให้กำไรไม่น้อยกว่า 100 %⁴² เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เขาก็จะชำระหนี้แก่พ่อค้า
ค้ายืน ซึ่งพ่อค้าสามารถกำหนดราคาได้ตามชอบใจ โดยปกติจะอยู่ในราวประมาณ ก.ก.ละ
800 บาท⁴³ เมื่อนำมาขายที่พื้นราบก็ได้กำไรหลายเท่าตัว พ่อค้าจึงมีกำไรทั้งขึ้นและลง
และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชาวเขาอย่างมากในทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชาวเขาจะ
รู้ความถูกต้องของพ่อค้าเขา เปรียบ พวกเขาก็ก็นิยมสนทนากับพ่อค้าเป็นอย่างดี เพราะพ่อค้าเป็นผู้
เกี่ยวข้องคอยช่วยเหลือในยามทุกข์ยาก ฉะนั้นพวกเขาจึงหันหน้าเข้าหาคนกลุ่มนี้มากกว่าเจ้าหน้าที่
ของรัฐบาล

สำหรับปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่นของชาวเขา แต่เดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายเข้มงวด
เกี่ยวกับฝิ่นนัก ฝิ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยเมื่อราว 200 ปี⁴⁴ มานี้เอง นิยมสูบกัน
ในหมู่ชาวจีนซึ่งทำงานหนัก นัยว่าเพื่อบรรเทาความเหน็ดเหนื่อย ต่อมาได้ขยายวงกว้างออก
ไปทุกที่ รัฐบาลได้ตระหนักถึงผลร้ายอันจะเกิดจากฝิ่น จึงได้มีกฎหมายเกี่ยวกับฝิ่นขึ้นตั้ง เช่น
ในปี 1956 ในสมัย ร.6 ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการขอสัมปทานทำไร่ฝิ่น และจำกัดการสูบฝิ่น
ให้อยู่ในขอบเขต แต่ถึงกระนั้นก็ตาม จำนวนผู้เสพยาฝิ่นก็ยังมีเป็นจำนวนมาก รัฐบาลได้ตระหนัก
ถึงผลของการเสพยาฝิ่นว่าทำให้สุขภาพของผู้เสพยาฝิ่นทรุดโทรม เกียจคร้านไม่อยากทำกาทำงาน สุขภาพ
ทางจิตเสื่อม หมกมุ่นในทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดอาชญากรรม ดังนั้นรัฐบาลภายใต้การ
นำของ ๖๖๖ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับ
ที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ห้ามการผลิตและการเสพยาฝิ่น รวมทั้งการมีฝิ่นไว้ในครอบครอง

⁴² คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา, การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา, มิถุนายน,
2506, หน้า 4.

⁴³ คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, รายงานการสำรวจความต้องการทางเศรษฐกิจและ
สังคมในอาณาบริเวณที่ปลูกฝิ่นของประเทศไทย, มกราคม-กุมภาพันธ์ 2510, พระนคร :
โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า 61.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

โดยมอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินการ⁴⁵ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้หากจะพิจารณาในแง่ของกฎหมายแล้ว ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนโดยตรงต่อเศรษฐกิจของชาวเขา โดยเฉพาะแม่เฒ่า เย่า ลีซอ มูเซอ และอีก้อ ซึ่งยังมีอยู่ด้วยการทำไร่หรือผลิตฝิ่น⁴⁶ ซึ่งให้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 4 ก.ก.ต่อไร่ สำหรับราคาฝิ่นดิบบนเขา ก.ก.ละประมาณ 800 บาท บางครอบครัวสามารถผลิตฝิ่นได้ถึงปีละ 15 ก.ก. แต่โดยเฉลี่ยแล้วรายได้ของชาวเขาที่ปลูกฝิ่นอยู่ระหว่าง 3,500-5,000 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้โดยเฉลี่ยของชาวนาในพื้นที่ตามบริเวณที่อยู่ห่างไกลเสียอีก⁴⁷ โดยปกติเชื่อกันว่าชาวเขาปลูกฝิ่น 5 เผ่า คือ แม่เฒ่า เย่า ลีซอ มูเซอ และอีก้อ เฉลี่ยแล้วในปีหนึ่งสามารถปลูกฝิ่นได้ประมาณ 4 ก.ก.ต่อครอบครัว ซึ่งในรายงานของ Gordon Young รายงานว่ามีชาวเขาทั้ง 5 เผ่า ประมาณ 15,678 ครอบครัว ฉะนั้นในปีหนึ่งฝิ่นที่ผลิตในประเทศไทยจะมีประมาณ 53,000 ก.ก. คิดเป็นเงินไทยประมาณ 42,400,000 บาท ดังรายละเอียดจากตารางข้างล่างนี้⁴⁸ (ซึ่ง ในรายงานของสหประชาชาติกล่าวว่าหากเฉลี่ยว่าครอบครัวหนึ่งมี 6 คน แล้ว ฝิ่นที่ผลิตในประเทศไทยจะมีถึง 75 ตัน คิดเป็นเงินไทยประมาณ 55,000,000 บาท ทั้งนี้คิดรวมถึงครอบครัวที่แกะและกะเหรี่ยงที่ปลูกฝิ่นด้วย)

⁴⁵ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 37, หนังสือราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 15 (ฉบับพิเศษ) 9 ธันวาคม 2510, หน้า 1 - 3.

⁴⁶คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, เรื่องเดิม, หน้า 44.

⁴⁷Pataya Saihoo, op.cit., p.36.

⁴⁸คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, เรื่องเดิม, หน้า 77.

ชาวเขาเผ่า	จำนวนครอบครัว	จำนวนดินที่ผลิตได้ (กิโลกรัม)	คิดเป็นเงิน (บาท) (กิโลกรัมละ 800 บาท)
เมว	5,720	22,880	18,304,000
ลือ	1,450	5,800	4,640,000
อิกอ	2,600	10,400	8,320,000
เยา	1,200	4,800	3,840,000
มูเซอ	2,280	9,120	7,296,000
รวม	13,250	53,000	42,400,000

อย่างไรก็ดี ประกาศของคณะปฏิวัติบังคับกล่าวถึงผลกระทบกระเทือนหรือส่งผลในทางเศรษฐกิจแก่ชาวเขาแต่เพียงทฤษฎีเท่านั้น ในทางปฏิบัตินับแต่เริ่มใช้กฎหมายนี้เมื่อปี 2501 เป็นต้นมา ยังไม่ปรากฏว่าจะมีแนวโน้มในอันที่จะส่งผลกระทบต่อชาวเขาโดยแท้จริงเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากซากกัวลิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องมือที่ดีในการปฏิบัติงานตามภูเขายิบยริเวอซึ่งยากจะเข้าไปให้ทั่วถึง แม้ในทางปฏิบัติเราจะมีตำรวจตระเวนชายแดนเขาไปคลุกคลีกับชาวเขาอยู่เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ตำรวจตระเวนชายแดนก็มิได้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจับกุมหรือปราบปราม ตรงกันข้ามกลับมีหน้าที่ส่งเสริมมิตรภาพกับชาวเขา ฉะนั้นกฎหมายจึงขัดกับนโยบายของตำรวจตระเวนชายแดน⁴⁹ อีกประการหนึ่ง หากเจ้าหน้าที่จะใช้วิธีเด็ดขาดกับชาวเขา ชาวเขาก็หาที่ลี้ลับกว่าเก่าหรือย้ายไปตั้งหมู่บ้านเลย ไม่ถูกต้องกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในอันที่จะให้การพัฒนาชาวเขา โดยรวบรวมชาวเขาให้อยู่เป็นกลุ่มก้อนซึ่งง่ายแก่การควบคุมและให้การช่วยเหลือได้โดยสะดวก การใช้กำลังปราบ

⁴⁹Pataya Saihoo, op.cit., p.39.

ปรามโดยเข้มงวดกวาดขันจะทำให้ชาวเขารู้สึกว่าถูกกดขี่และบีบบังคับมากเกินไปทำให้ชาวเขารู้สึกไม่ เป็นมิตรกับคนไทย และจะเป็นช่องทางให้ฝ่ายตรงข้ามยกเอามาเป็นข้ออ้างแล้วถือโอกาสแทรกซึมชาวเขาได้ ฉะนั้นปัญหาเรื่องเงินกับชาวเขารัฐบาลจึงต้องยอมใช้วิธีอะลุ่มอล่วยและอ่อนข้อให้แก่ชาวเขาที่ยังถือคั้งยึดถืออาชีพทำไร่ผืนอยู่ต่อไป นักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นว่าการใช้กำลังเจ้าหน้าที่เข้าทำลายล้างไร่ผืนของชาวเขาโดยเด็ดขาดไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้องในการขจัดปัญหาเรื่องเงิน หนทางที่ดีที่รัฐจะต้องโอบอ้อมผ่อนปรนกับชาวเขา เพราะการปลูกฝิ่นถือเป็นประเพณีซึ่งฝังรากลึกอยู่ในสายเลือดของชาวเขา การแก้ไขจะต้องค่อยเป็นค่อยไป และให้ชาวเขายอมรับสภาพของตนเองโดยทางอ้อมควบคู่การใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกับพ่อค้าที่ลักลอบซื้อขายฝิ่นในพื้นที่ และกำหนดขบทลงโทษหนัก เมื่อเป็นเช่นนี้ผลกำไรจากการค้าฝิ่นก็ไม่มีอรรถผลจึงใจอีกต่อไป ด้วยวิธีการดังกล่าวนั้นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจะไม่ต้องเผชิญหน้ากับชาวเขาในลักษณะของผู้ขัดผลประโยชน์อีกต่อไป⁵⁰ และเมื่อชาวเขาขาดตัวกลางสำคัญก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพเสียใหม่เพื่อความอยู่รอดของตนเองอย่าไรก็ดี การที่จะบีบบังคับชาวเขาโดยวิธีนี้รัฐบาลจะต้องออกทุนและเตรียมแผนการอาชีพใหม่สำหรับชาวเขาให้ทันกับเหตุการณ์ด้วย มิฉะนั้นชาวเขาอาจตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายตรงข้ามในอันที่จะบ่อนทำลายอธิปไตยของชาติ เมื่อฝ่ายตรงข้ามสัญญาจะช่วยให้ชาวเขาได้พบกับความเป็นอยู่ดีขึ้น

นอกจากปัญหาเรื่องการหาอาชีพใหม่ให้แก่ชาวเขาแล้ว เราจะต้องคำนึงถึงคำว่าชาวเขามีไซ้เป็นเพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้เสพฝิ่นด้วย จากรายงานการสำรวจของสหประชาชาติ ประมาณความเขตก่าเสพฝิ่นประมาณ ร้อยละ 11.9 ของประชากร แมวร้อยละ 9.55 ของประชากร เขาร้อยละ 15.9 ของประชากร หรือคิดเฉลี่ย 11.355 ก.ก.⁵¹ ฉะนั้นคราบโคที่ชาวเขายังสูบฝิ่นคั้งคั้งอยู่ชาวเขาจะเลิกปลูกฝิ่นไม่ได้

⁵⁰Pataya Saihoo, Ibid., p.41.

⁵¹คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, เรื่องฝิ่น, หน้า 96.

ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาจะต้องคำนึงถึงปัญหานี้ และต้องหาทางบำบัดรักษาให้ชาวเขาจากกรรสูณินอย่าง เกิดขาดเสียก่อน มิฉะนั้นโครงการที่วางไว้ก็จะไม่สัมฤทธิ์ผล เพราะชาวเขาจะต้องผลิตฝิ่นเพื่อสูบ และมีผลพลอยได้จากการผลิตฝิ่นด้วย และนอกจากนี้รัฐบาลจะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวเขาพอสมควร โดยจัดสร้างร้านค้าเครื่องอุปโภคบริโภคในราคาถูก หากลาภให้ชาวเขาจำหน่ายสินค้า และให้ความสนใจแก่ชาวเขาให้มากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้ทราบที่รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงการเสียด้อย่างใหญ่หลวงของพวกเขามาก่อนที่ประเทศชาติและคนไทย และพยายามหาทางตอบแทนเขาด้วยวิธีการดังกล่าวเพื่อพวกเขาจะไม่รู้สึกว่าการเสียด้อยของตนนี้เป็นการเสียเปล่าไม่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใด

3. ปัญหาทางด้านสังคม ชาวเขามีความรู้สึกรู้สึกถึงความแตกต่างทางสังคม รู้สึกเปรียบเทียบและมีความไม่แน่ใจว่า เป็นพลเมืองของชาติใด ชาวเขาถือตนว่าไม่มีสัญชาติทั้ง ๆ ที่เกิดและพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่ค่อยหวงแหนพื้นแผ่นดินไทยที่ตนอาศัยอยู่ ไม่มีที่ยึดเหนี่ยวในสถาบันที่ตนรักและหวงแหน ซึ่งเป็นการร้ายที่จะเป็นเป้าหมายของการดำเนินการของคอมมิวนิสต์

ชาวเขาบางเผ่ามีสังคมกึ่งเร่ร่อน เช่นมูเซอ กะเหรี่ยง เนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอย ทำให้ต้องย้ายที่ทำกินอยู่บ่อย ๆ นอกจากนั้นสาเหตุอื่นก็มีผลให้โยกย้ายได้เหมือนกัน เช่น เหตุผลทางศาสนา และความเชื่ออื่น ๆ⁵²

นอกจากนี้ยังมีชาวเขาพวกแม่ว ที่อยู่ต่างหมู่บ้านกัน จะมีความสัมพันธ์ติดต่อกันเป็นประจำต่างต้องไปมาหาสู่กันแทบทุกปี จากการติดต่อบนนี้ทำให้มีการลักลอบข้ามแดนไปมากันอยู่เป็นประจำ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำได้ยาก เพราะทะเล่เป็นบ้านของแม่วพวกนี้ไม่ได้ทำทั่วกันทุกหมู่บ้าน⁵³

นอกจากนี้ พวกแม่วชอบฟังวิทยุกระจายเสียง ซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษาแม่ว จึง

⁵² พินิจ พิรัชกัณฑ์, เรื่อง เกม, หน้า 13.

⁵³ นุศิษฐ์ จินตาศรี, "ประวัติความเป็นมาของแม่วบ้านแม่โถ," ฉบับที่ 1 วันที่ 17 ตุลาคม 2509 (เอกสารโรเนียว), หน้า 25 - 26.

อาจตกเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ เพราะพวกนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกแม่มี เครื่องรับวิทยุฟังข่าวซึ่งกระจายเสียง เป็นภาษาแม่จากฝ่ายกระบวนการ ประเทศลาวทุกวัน และรับฟัง เป็นภาษาแม่ของฝ่ายแดง ชักชวนให้เขาออกนอกประเทศไปฝึกอาวุธและโฆษณาชวนเชื่ออยู่เนือง ๆ⁵⁴

การที่ชาวเขาอยู่บนเขาสูง ๆ การติดต่อไม่สะดวก ย่อมยากในการที่จะทำให้ชาวเขา กลายเป็นคนไทย เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและองค์การสาธารณะต่าง ๆ ดูแลช่วยเหลือไปไม่ถึง ครั้นจะให้ชาวเขาเหล่านั้นอพยพลงมาพื้นราบ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชายแดน ที่เมื่อฝ่ายเราได้นำชาวเขามาอยู่ ณ ที่ราบเสียแล้ว ชาวเขาเผ่าอื่นหรือชาวเขานอกประเทศก็จะอพยพเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดปัญหาที่แก้ไม่ตก⁵⁵

4. ปัญหาทางการเมือง

เนื่องจากหนังสือเอกสารต่าง ๆ ปัญหาทางการเมืองจะกล่าวไว้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร แต่พอที่จะแยกออกเป็น 2 ประการ คือประการที่หนึ่งปัญหาในการปกครองตนเอง ประการที่สอง ปัญหาในการที่เจ้าหน้าที่ของราชการปกครอง เพื่อให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง จึงขอกล่าว การปกครองของแต่ละเผ่าดังนี้

มูเซอ⁵⁶ ชุมชนมูเซอบางแห่ง ได้ยอมรับหัวหน้ามูฮาวู โสของชุมชน เป็นบุคคลสำคัญกว่าหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย แต่โดยความเป็นจริงแล้วชนมูเซอมีใตสนใจกับความแตกต่างในเรื่องระบบทั้งสองนี้มาก เพราะชีวิตประจำวันของพวกเขา อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าหมู่บ้านของตนเอง หัวหน้าหมู่บ้านบางคนได้รับก ษมรับว่ามีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมาก .

แม่⁵⁷ อำนาจในการปกครองในชุมชนแม่นั้นมีที่มาอย่างน้อย 4 ทางด้วยกันคือ

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

⁵⁵ ทวีป คำรงค์ศักดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 8.

⁵⁶ พินิจ พิชัยกัลป์, เรื่องเดิม, หน้า 17.

⁵⁷ นุศิษฐ์ จินคาศรี, เรื่องเดิม, หน้า 35 - 42.

อำนาจตามกฎหมาย (หัวหน้าหมู่บ้านได้รับสารตราตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน) ทางหนึ่ง ตามจารีตประเพณีทางหนึ่ง จากการประชุมหมู่บ้านทางหนึ่ง และจากความคิดเห็นของพวกอาวุโสซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของหัวหน้าหมู่บ้าน ตามปกติแล้วหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามอีกทางหนึ่ง ผู้ใช้อำนาจปกครองดูแลพี่น้องชนชาวแม่ โดยให้หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ใช้อำนาจแทน การดำเนินงานของหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเป็นไปตามภายในกรอบของจารีตประเพณีและความคิดเห็นของที่ประชุมหมู่บ้าน จะทำตามอำเภอใจตัวเองไม่ได้ การรักษาความสงบเรียบร้อย หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกประชุมชายฉกรรจ์ให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ชาวแม่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้า โดยปกติแล้วไม่นิยมไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออำเภอ เว้นแต่ในกรณีที่มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นเท่านั้น ในการรักษาความยุติธรรมชาวแม่จะพยายามตกลงกันเองก่อน ถ้าตกลงไม่ได้จึงจะไปฟ้องต่อทางราชการต่อไป

จากเอกสารของนายอนุศิษฐ์ จินคาศรี⁵⁸ ได้บรรยายลักษณะชาวเขาเผ่าแม่ไวว่า ชาวเขาเผ่าแม่รักความเป็นอิสระ เป็นชาวเขาเผ่าที่ศรัทธาของเงินสูงกวาน้ำใจ มีความทะเยอทะยานสูง และมีใจที่ฉลาดกว่าเผ่าอื่น

เขา⁵⁹ ชาวเขาเผ่าเขาไม่มีหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าใหญ่ที่มีอำนาจปกครองไปทุกหมู่บ้าน คงมีแต่หัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้านหรือบางรายอาจเป็นกำนัน ไม่มีกฎเกณฑ์ในการเลือกหัวหน้า พวกเขานิยมนับถือความเป็นผู้นำของตระกูล หรือแซ่บางแซ่ หัวหน้าหมู่บ้านนอกจากติดต่อกับทางราชการของไทยแล้ว ยังได้รับความไว้วางใจให้ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ และได้รับเชิญไปในพิธีแต่งงานและการเลี้ยงในพิธีต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้มีหัวหน้ากั้งลาวแล้ว ยังมีหมอผีซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาของพวกเขาทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยังมีผู้อาวุโสอีกคนที่ช่วยกันปกครองชาวเขาเผ่าเขา คนในสังคมเขาที่มีอายุจะได้รับความนับถือและสามารถวางกล่าวคนเมืออายุน้อยได้ หากใครโตได้ถึงกว่าเป็นคนไม่ตี

⁵⁸ อนุศิษฐ์ จินคาศรี, เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

⁵⁹ ชอบ คชาชนันท์, เรื่องเดิม, หน้า 5.

อีก⁶⁰ ปกติแล้วหมู่บ้านอีกมีผู้ใหญ่บ้าน 2 คนคือ หัวหน้าใหญ่และหัวหน้ารอง เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน บรรดาผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะให้คำแนะนำ ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเลือกโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้านมักจะชำระข้อพิพาทความโกรธเกลียดประนีประนอม การชกชกเสียดายระหว่างคู่ความใช้กันแพร่หลายในบางกรณี อย่างไรก็ตามชาวเขาเผ่าอีกที่มีความรู้หรือเคยติดต่อกับและพูดภาษาชาวพื้นราบได้ สามารถมีอิทธิพลในพวกตนได้มาก

ข้อ⁶¹ การปกครอง ไม่มีหัวหน้าเผ่า ไม่มีหัวหน้าหมู่บ้าน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม แต่ไม่มีผู้ใช้อำนาจในการปกครอง สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการปกครองตนเอง ไม่ขึ้นกับใคร แม้ในหมู่บ้านบางแห่งจะมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ แต่ดูเหมือนบุคคลเหล่านี้ไม่มีอำนาจสิทธิเด็ดขาดอย่างใดเลย ลักษณะการปกครอง เป็นการเคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่เขาจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามหรือไม่ขึ้นเป็นเรื่องความคิดและการพิจารณาของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่าประชาชนมีข้อเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมของตน อย่างไรก็ตามก็มิใช่ข้อไม่กล้าทำอะไรขัดแย้งกับความปรารถนาของผู้อื่นในสังคม เขาจะต้องได้รับอนุญาตจากสมาชิกในชุมชนเสมอ ที่ทำให้ชาวเขาเผ่านี้อยู่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์กันความเป็นญาติพี่น้อง มีสกุลหรือแซ่อย่างเดียวกัน มีสิ่งแหวดล้อม อาชีพและขนบธรรมเนียมเหมือนกัน การตัดสินคดี ถ้าคู่พิพาทตกลงกันไม่ได้ ผู้อาวุโสเป็นผู้ตัดสิน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะต้องไปถึงผู้ใหญ่หรือกำนันที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตัดสิน แต่โดยมากจะตกลงกันได้ก่อน

กะเหรี่ยง⁶² การปกครอง มีผู้เป็นหัวหน้าทางพิธีกรรมซึ่งได้ตำแหน่งมาโดยการสืบวงศ์ตามสายฝ่ายบิดา นอกจากนี้เขายังเป็นหัวหน้าผู้มีอำนาจในกิจการทางโลกและเป็นที่ยึดมั่นสูงสุดของผู้อื่นในอันที่จะใช้อำนาจของเขา เพื่อปฏิเสธการขออนุญาตและเนรเทศบุคคลอันธพาล

⁶⁰ ขอบ ราชอาณาจักร, เรื่องเดิม, หน้า 6 - 7.

⁶¹ ประเสริฐ ชัยพิภพ, เรื่องเดิม, หน้า 14.

⁶² ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า 17 - 19.

ถึงแม้ว่าความเห็นของ เขามีน้ำหนักกว่าคนส่วนใหญ่ แต่เขามักจะยอมฟังการตัดสินของ เสียงส่วน
 มาก กิจกรรมที่สำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้านจะได้รับการ ปรึกษาหารือกัน ในระหว่างกลุ่มบุคคลที่ร่วม
 ตัวกันอย่างหลวม ๆ ประเภทหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันในฐานะผู้เข่าผูกของหมู่บ้าน การประชุมกัน เพื่อ
 หารือรวมมือกันทั้งหมู่บ้านเป็นบ่อยครั้ง ชาวกะเหรี่ยง ไม่ต้องการต่อสู้ เพื่อป้องกัน เขตแดนและ
 ไม่เคยมีการทะเลาะกันเอง เลือดกัน เพราะมีข้อกำหนดที่เข้มงวดทางศาสนา เกี่ยวกับการ
 กระทำที่รุนแรง ครอบครัวยุติไม่พอใจการจัดการหมู่บ้าน อาจจะย้ายไปอยู่ในหมู่บ้านอื่นหรือไม่ก็
 รวมกลุ่มตั้ง เป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามหัวหน้าหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ส่วนมากได้รับการแต่งตั้ง
 โดยกำนันหรือนายอำเภอ และ เทาที่ส่ง เกตพวกกะเหรี่ยงส่วนมากมักจะกลัว เจาหนาที่ตำรวจ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การปกครองของชาว เขามาก่อน โดยมิหัวหน้า เป็น
 เจาหนาที่ของทาง ราชการนั้น เขา ไม่ยอมรับ ประกอบกับบาง เผ่ามีจิตใจ โอน เอียงที่จะรับการ
 ช่วยเหลือโดยง่าย ขาดความรับผิดชอบ จึง เป็นการล่อแหลมต่อฝ่ายตรงข้ามที่จะดำเนินการ
 โจมตีจนเชื่อใจง่าย ยังมีอีกหลายเผ่าที่นับถือหัวหน้าหมู่บ้าน หรือจารีตประเพณีของตัวเอง
 อย่างเคร่งครัด ถ้าเจาหนาที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นไม่รับเอาใจใส่ และดำเนินวิธีการเข้าถึงจิตใจ
 ชาวเขาอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การกระทำก็จะขัดกับความ รู้สึกของชาวเขา ทำให้ชาวเขาเห็น
 ว่าเขาไม่มีทาง เลือกรับเลือก นอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวาง ซึ่งจะ เป็นประโยชน์กับฝ่ายตรงข้าม
 ข้าม ดังที่ พ.ต.อ.ทวีป คำรงค์สัตย์⁶³ กล่าวไว้ในหนังสือปัญหาชาวเขาในประเทศไทยไว้ว่า
 เมื่อมีใครไปกระทำขัดกับความ รู้สึกของชาวเขา ทำให้เขาไม่มีทาง เลือกรับเลือกอื่นนอกจากจับอาวุธ
 ขึ้นต่อสู้ขัดขวาง เท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่เขา รู้จัก แล้ว เหตุร้ายแรงก็จะตามมา อันเป็นประโยชน์
 แก่การแทรกซึมทำลายของคอมมิวนิสต์ เป็นอย่างยิ่ง เพราะได้รอคอยโอกาส เช่นนี้ อยู่แล้ว

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าว รัฐบาลจึงมีนโยบาย เปลี่ยนทัศนคติของชาวเขา ด้วยวิธีการต่อไปนี้⁶⁴

1. ทำความเข้าใจให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือในการพัฒนาทั้งบุคคลและหมู่บ้าน

⁶³ทวีป คำรงค์สัตย์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

⁶⁴ทวีป คำรงค์สัตย์, เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2. บอกรับสิทธิความเป็นไทยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยหยิบยื่นสิทธินั้น ๆ ตาม
ความสำคัญ
3. สร้างศรัทธาให้ชาวเขาเห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐบาล เป็นผู้ดูแลความทุกข์สุขเห็นอก
เห็นใจ ช่วยเขา ไม่ข่มเหง รังแก ตลอดจนให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา
4. ให้ชาวเขาได้ทราบถึงความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีต่อพวกเขา และโครง
การต่าง ๆ ที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่าง เจ้าหน้าที่รัฐบาล
กับชาวเขา
5. ให้คำแนะนำช่วยเหลือชาวเขาทุกทาง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของพวกเขาวชาวเขา เช่น
ช่วยเหลือทางด้านการศึกษา การพยาบาล โรงเรียน ตลอดจนพัฒนาอาชีพทำกิน

ปัญหาทางการศึกษา

การศึกษา นับว่าเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ชาวเขาส่วนใหญ่
ต้องการให้ลูกเข้าโรงเรียนเพื่อจะได้รู้ภาษาไทยพอที่จะพูดได้แต่ไม่เห็นความสนใจของครูอ่าน
และเขียนซึ่งต้องใช้เวลาอันกว่า พวกเขาลืมไปว่าการอ่านและเขียนจะเป็นแนวทางให้เด็ก ๆ
สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น และมักจะอ้างว่าเด็กต้องทำงานในไร่⁶⁵ จึงไม่นิยม
ส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน รัฐบาลได้พยายามหาทางแก้ปัญหา โดยจัดสร้างโรงเรียนสำหรับเด็ก
ชาวเขาขึ้น ซึ่งเรียกว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ (Welfare School) เป็นโรงเรียนประจำ
เพราะหมู่บ้านชาวเขามักกระจัดกระจายอยู่บนภูเขาทรกั้นค้ำและขาดเส้นทางคมนาคมซึ่งจะอำนวยความสะดวก
ความสะดวกในการจะให้นักเรียนเดินทางไปกลับ แต่โรงเรียนประจำก็ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการ
ศึกษา เพราะเด็กชาวเขามีความรู้สึกหวาดกลัวเมื่อห่างพ่อแม่ เนื่องจากไม่รู้จักขนบธรรมเนียม
ประเพณีของคนไทย ทำให้รู้สึกว่าตนเป็นคนแปลกประหลาด ฉะนั้นเด็กจะถูกส่งมาอยู่ในโรงเรียน
เพียงไม่กี่เดือนแล้ว เด็กก็จะกลับไปอยู่บ้านตามเดิมโดยไม่กลับมาอีก

⁶⁵ ประสิทธิ์ ติศวัณ, เรื่องเดิม, หน้า 37.

สำรวจตระเวนชายแดนก็ได้พยายามตั้งโรงเรียนเพื่อสอนเด็กชาวเขาขึ้นตามหมู่บ้าน
 ชาวเขาหลายแห่ง แต่ก็ไม่ประสบผลนัก เนื่องจากผู้ปกครองไม่ยินยอมให้เด็กมาโรงเรียน เด็ก
 มาโรงเรียนไม่สม่ำเสมอทำให้การสอนไม่ใคร่ได้ผลและตัวเด็กเองก็ชอบหนีโรงเรียนอยู่เสมอ
 เด็กจำนวนน้อยซึ่งสนใจในการศึกษาต้องผิดหวังเมื่อไม่สามารถต่อมทเรียนไปอย่างรวดเร็วจนใจ
 ได้ และสำรวจชายแดนเองก็ไม่สามารถจะสะดวกเวลามาสอนชาวเขาได้เต็มวันตลอดไปเพราะมี
 หน้าที่อื่นซึ่งต้องรับผิดชอบ⁶⁶ อย่างไรก็ตามก็ถึงแม้ว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนของ
 ตำรวจชายแดนจะไม่ให้ผลในการเพิ่มจำนวนนักเรียนของเด็กชาวเขามากนัก แต่กรมโรงเรียน
 ในหมู่บ้านก็อาจเป็นการเตรียมตัวให้ชาวเขายอมรับคุณค่าของการศึกษาได้บ้าง

กรมประชาสงเคราะห์ก็ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขาโดยจัดตั้งโรงเรียน
 ขึ้นตามนิคมและศูนย์ต่าง ๆ โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใน
 การจัดหาครูไปประจำอยู่ แต่ก็ประสบปัญหาเรื่องภาษาซึ่งเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาไทย และ
 ครูสอนภาษาไทยทำให้เด็กเบื่อหน่าย⁶⁷ อย่างไรก็ตาม กรมประชาสงเคราะห์ได้พยายามหาทาง
 แก้ไขโดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการจัดทำตำราเรียนเฉพาะสำหรับเด็กชาวเขาขึ้น นอกจากนี้
 นี้หน่วยเคลื่อนที่ซึ่งออกไปปฏิบัติงานประจำอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ก็รับหน้าที่ให้การศึกษแก่เด็กใน
 หมู่บ้าน และคัดเลือกเด็กที่จบประถมศึกษาและเรียนดีเข้ามาศึกษาในอำเภอ จังหวัด และใน
 กรุงเทพมหานคร

ชาวเขาเผ่าแม้ว กะเหรี่ยง และเย้า นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษามากกว่าเผ่าอื่น ๆ
 เมื่อชาวเขาเผ่าเย้ามีญาติมาอยู่ในประเทศจีน พวกนั้นนิยมจ้างคนจีนมาสอนให้เด็กอ่านเขียน

⁶⁶ Lucien M. Hanks, Sharp Lansiston and Jane R. Hanks, "A Report
 on Tribal People in Chiengrai Province North of the Mae Kok River."
 (The Siam Society Under Royal), p.43.

⁶⁷ กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเราอย่างไร.
 โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงบ้านปากเกร็ด (มกราคม 2511), หน้า 23.

ภาษาจีน⁶⁸ สำหรับเผ่าลีซอขึ้นเกมไม่ค่อยกระตือรือร้น และมีชื่อจำนวนมากที่เข้าไปในเมือง และพบว่า การอ่านออกเขียนไ้กันเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อพวกเขา จึงเริ่มนิยมนำบุตรหลานเข้ารับการศึกษ⁶⁹

ในการจัดการศึกษาแก่เด็กชาวเขานั้นมีหน่วยงานหลายฝ่ายได้พยายามจัดตั้งโรงเรียนของตนเพื่อให้การศึกษาแก่ชาวเขา ซึ่งพอจะแบ่งโรงเรียนเหล่านี้ออกได้เป็น 5 ประเภท⁷⁰⁻⁷¹ คือ

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. โรงเรียนชาวเขา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
3. โรงเรียนชาวเขา ของกองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดน
4. โรงเรียนราษฎรของมิชชันนารี
5. โรงเรียนชาวเขา ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

⁶⁸ชอม คชาอนันท์, รายงานการสำรวจชาวเขาเผ่าเย้า (พิมพ์อักษร์สำเนา), หน้า 2.

⁶⁹กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, เรื่องเกม, หน้า 79.

⁷⁰เรชา ทองสวัสดิ์, งานชาวเขาของกรมสามัญศึกษา (เพื่อบรรยายแก่ผู้เข้ารับการอบรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา วันที่ 3 วันที่ 15 มีนาคม 2515, พิมพ์อักษร์สำเนา), หน้า 21.

⁷¹ประสิทธิ์ จิตวัฒน์, เรื่องเกม, หน้า 21.

เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา

1. หลักสูตร

- 1.1 หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช 2508 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- 1.2 ร่างหลักสูตรการอบรมความรู้วิชาสามัญแก่ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา ด้านการศึกษา ของคณะกรรมการพัฒนาชาวเขา ด้านการศึกษาและอนามัย ระหว่าง 1 พฤศจิกายน 2515 ถึง 31 มกราคม 2516 กระทรวงศึกษาธิการ

2. หนังสือแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนของโรงเรียนชาวเขาและโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ใช้หนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา

แบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขามีกี่ 4 เล่ม

1. แบบสอนอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 1 เรื่องดูช้าง ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 2 เรื่องสามเกลอ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 3 เรื่อง เสือกับกระทาย
4. สมุดภาพประกอบการเรียนภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

จากรายงานการสำรวจ ของกรมประชาสงเคราะห์ ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาขั้นมูลฐานของชาวเขามีกังนี้

1. ปัญหาเรื่องการทำไร่เลื่อนลอย

2. ปัญหา เรื่อง การปลูกฝิ่น
3. ปัญหา เรื่อง การควบคุมบริเวณภูเขาและชายแดน
4. ปัญหาการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงแก้ไข⁷²

1. ปัญหา เรื่อง การทำไร่เลื่อนลอย

การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยเป็นปัญหาของประเทศไทย เพราะการทำไร่วิธีนี้เป็นการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกข้าวไร่ครั้งคราว เพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวซึ่งได้ประโยชน์น้อยกว่าการทำไร่แบบถาวร ดังนั้นชาวเขาจึงควรได้รับการช่วยเหลือในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากการทำไร่เลื่อนลอยมาเป็นการทำไร่แบบถาวร เพราะพื้นที่บนเขาหลายแห่งเหมาะสมสำหรับทำการเพาะปลูก และชาวเขาก็มักจะเลือกทำการเพาะปลูกในพื้นที่เหล่านี้ด้วย ปัญหาอันแท้จริงของระบบการทำไร่เลื่อนลอยในปัจจุบันอยู่ที่การใช้ประโยชน์จากดินมากเกินไป เช่น ทำการเพาะปลูกในที่ดินเดิมหนึ่ง เป็นระยะเวลาอันยาวนาน และกลับมาใช้อีกภายหลังที่ทิ้งว่างไว้เพียงระยะเวลาอันสั้น ซึ่งทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินชั้นบนเสื่อมลงโดยปราศจากการบำรุงรักษาที่ถูกต้องวิธี นอกจากนี้ชาวเขายังใช้วิธีทำลายหญ้าคาด้วยการจุดไฟเผา ซึ่งเป็นเหตุทำให้ต้นไม้ไม้ออกงามเท่าที่ควร

ปัญหาพิเศษเหล่านี้ ควรจะได้รับการศึกษาอย่างละเอียด เพราะมีส่วนเกี่ยวกับการรักษาพื้นที่ การใช้พื้นที่ ระบบการเพาะปลูกพืช เป็นต้น

ตามข้อเท็จจริงแล้ว การทำไร่เลื่อนลอยมีใ้ก่อปัญหาแก่ชาวเขามากนัก เพราะโดยทั่วไป ชาวเขามีอาหารสำหรับเลี้ยงตนเพียงพอ มีสุขภาพทางกายและทางจิตดี แต่ถึงกระนั้นชาวเขาหลายคนก็ควรจะสำรวจสอบถามไ้แสดงความสนใจที่จะไ้ทดลองทำการเกษตรแบบใหม่ให้ถูกถูกต้อง โดยเฉพะชาวเขาเผ่ามั่วและเยา

⁷²กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย, รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย, โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, พ.ศ.2509, หน้า 8.

อย่างไรก็ตามจากวิทยานิพนธ์ของ อรษา เจริญศิลป์⁷³ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปัญหาการทำไร่เลื่อนลอยว่าควรแบ่งเป็น 2 ระยะคือ

1. ปรับปรุงการเกษตรบนเขา โดยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในด้านการเกษตร แสดงให้ชาวเขารู้จักวิถีกลับหน้ากิน วิธีการจัดฤดูกาล และจำกัดเนื้อที่ให้เหมาะสมกับประชากร (Capacity Carrying) ให้สามารถปลูกพืชหมุนเวียนกันได้โดยไม่ทำให้พื้นที่เสื่อม สำหรับการแก้ไขวิธีนี้จำเป็นต้องใช้เวลาและความอดทนเนื่องจากเราไม่อาจใช้กฎหมายบังคับกับชาวเขาให้หยุดพัก และห้ามการตัดไม้ทำลายป่าได้

2. ส่งเสริมให้ชาวเขาสนใจการปลูกไม้ยืนต้น เช่น ชา กาแฟ แต่จำเป็นต้องปรับปรุง การคมนาคมควบคู่กันไปด้วย และในขณะเดียวกันก็ต้องคอยให้คำแนะนำและชี้แจงอย่างใกล้ชิด

2. ปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่น

ประเทศไทยได้ประกาศเลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นตั้งแต่ พ.ศ. 2501 แต่เนื่องจาก ฝิ่นเป็นพืชหลักที่ทำรายได้เป็น เงินสดให้แก่ชาว เขาซึ่ง ประมาณได้ว่าชาว เขามีรายได้จากการขาย ฝิ่นคิดเป็นเงิน 3,200 - 3,600 บาทต่อหนึ่งครอบครัว โดยที่ชาว เขาคนหนึ่ง ๆ จะสามารถ ทำการปลูกฝิ่นได้ประมาณ 1/2 - 1 ไร่ หรือเฉลี่ยได้ฝิ่นประมาณปีละ 1 กิโลกรัม

อย่างไรก็ตามคณะสำรวจชุมชนได้สอบถามความคิดเห็นของชาว เขาเกี่ยวกับการเพาะ ปลูกโดยการสุ่มตัวอย่างจากหัวหน้าชาว เขาเผ่าแม่ว บ้านห้วยเหล็ก อ. จันทักตาก ส. รพ. ได้ดังนี้ ... พืชที่สามารถจะปลูกแทนฝิ่น และให้รายได้ใกล้เคียงกันก็คือ พริกแดง โดยเฉพาะพริกชี้หนู แดง ทั้งยังใช้แรงงานน้อยกว่าการปลูกฝิ่นด้วย นอกจากนี้ชาว เขากำลังตื่นตัวพร้อมที่จะรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการเกษตรเป็นอย่างมาก

⁷³อรษา เจริญศิลป์, "การดำเนินงานกับชาวเขาโดยหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ เคลื่อนที่," (วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), (อัคราเนา).

พืชที่สามารถนำมาปลูกแทนดินชั้นกาแฟ ชา พริก มันฝรั่ง หรือมันสำปะหลัง เพราะพืชต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีการปลูกตามบริเวณทาง ๆ บนเขาบ้างแล้ว

ผลจากการสำรวจข้อเท็จจริงต่าง ๆ พบว่า

1. ชาวเขาครอบครัวหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกดินประมาณปีละ 3,000-4,000 บาท ในการให้ชาวเขาปลูกพืชอย่างอื่นแทนดินก็ควรให้มีรายได้สุทธิอยู่ในระดับที่คุ้มกับอยู่
2. ชาวเขาทั่วไปขาดความชำนาญในการปลูกพืชยืนต้น เช่น ชา กาแฟ และขาดความรู้ในเรื่องการบำรุงรักษา การระบายน้ำ การชุกชุม การใช้ปุ๋ย และใช้ยาปราบศัตรูพืชต่าง ๆ าล่า เป็นต้น
3. ชาวเขาทั่วไปไม่มีความชำนาญในการปลูกพืชประเภทพืชล้มลุก เช่น พริก มันเทศ ผัก ข้าวโพก และละหุ่ง เป็นต้น.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย